

#SENEXKONGRE2021

pandemi & yaşlanma

karantina.
kapatılma.
kriz.

www.senexkongre.org.tr

senex lissansüstü yaşlılık çalışmaları kongresi

s e n e x

V.

Lisansüstü Yaşlılık Çalışmaları Kongresi

Özet Kitabı

2021

V. Lisansüstü Yaşlılık Çalışmaları Kongresi Özet Kitabı

Editör

Özgür Arun

Yayına Hazırlayan

Gül Şahinkaya

Tasarım

senex/PUB

Redaksiyon

Işıl Demir Çarkacı

Gül Şahinkaya

Birinci Baskı • Ekim 2021

ISBN • 978-605-74101-3-9

Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları

Yayıncı Sertifika No: 52077

www.senex.org.tr

Tel: 0 (530) 2017 242

E-posta: SenexDernek@gmail.com

Kaynak göstermek için

Arun, Ö. (2021). *Lisansüstü Yaşlılık Çalışmaları Kongresi Özet Kitabı 2021. Pandemi ve Yaşlanma: Karantina, Kapatılma, Kriz*. Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.

Kaynak göstermek koşuluyla bilimsel çalışmalarda kullanılabilir. Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz, basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

senex

V. Lisansüstü Yaşlılık Çalışmaları Kongresi Özet Kitabı

29 - 30 Ekim 2021

Kongre Bilim Kurulu

Aksu Bora
Ayşe Gündüz Hoşgör
Ebru Barçın
Göksenin İnalhan
İsmet Koç
Jason K. Holdsworth
Nadir Suğur
Özgür Arun
Türkan Yılmaz

Kongre Sekreteryası

Işıl Demir Çarkacı
Seda Kocabıyık
Doğukan Durmuş Çobanoğlu
P. Pelin Varol
Gül Şahinkaya

İşbirlikleri

İÇİNDEKİLER

1

KONGRE BAŞKANININ MESAJI

Senex Kongre Eş Başkanı Özgür Arun, 2021 yılında katılımcıları ve ilgilileri selamlıyor.

2

ÖNEMLİ BİLGİLER

Senex Kongre hakkında ihtiyaç duyulan tüm bilgiler detaylı olarak bu bölümde yer alıyor.

3

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Senex Kongre'de sunum yapan genç araştırmacıların çalışmalarının özetleri bu bölümde yer alıyor.

4

DİYALOG TOPLANTILARI

Senex Dernek tarafından son bir yıl içinde gerçekleştirilen güncel araştırmalar bu bölümde yer alıyor.

1

KONGRE
BAŞKANININ
MESAJI

Merhaba,

Senex: Lisansüstü Yaşlılık Çalışmaları Kongresi'nin beşincisini 29-30 Ekim 2021 tarihlerinde gerçekleştirecek olmaktan dolayı çok mutluyuz. Senex Kongreleri'nin ilkinde ve ikincisinde yaşlıların, sağlık, bakım, eğitim, gelir ve sosyal ilişkiler gibi başlıca faktörler etrafında mevcut koşulları ele alınarak tartışılmıştı. Krizler, eşitsizlikler ve demografik dönüşümün gündelik hayata yansımalarının tartışıldığı ilk iki Senex Kongresi'nin ardından üçüncü Senex Kongresi'nde tüm kuşakları ve geleceği tartışmak amacıyla "Yaşlanan kuşakları gelecekte neler beklemektedir?" ve bu bağlamda, "Gelecek kuşaklar için ne tür düzenlemeler, uygulamalar ve politikalar hayata geçirilebilir?" sorularının cevapları aranmıştı. Geçtiğimiz yıl dördüncüsü düzenlenen Senex Kongresi'nde "Kapsayıcı Toplum" başlığında tartışmalar gerçekleştirildi. Hızla yaşlanma sürecindeki bir toplumun çocukları, gençleri, yetişkinleri ve yaşlıları için, kısacası günümüz kuşakları ve geleceği için, kapsayıcı toplum ideali Senex Kongresi'nde tartışmaya açıldı. Bu tartışmalar küresel bir türbülans dönemine rast gelmişti. Covid-19 pandemisi ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri kurduğumuz ilişkileri kökten dönüştürdü. Bu dönüşüm sürecini ve etkilerini tartışmak üzere Senex Kongresi'nin 2021 yılı ana teması **Pandemi ve Yaşlanma: Karantina, Kapatılma, Kriz** olarak belirlenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2020 yılının Mart ayına geldiğinde Covid-19 virüsünün yayılımını değerlendirerek onu küresel bir salgın olarak tanımladı. Önce Asya'dan ardından Avrupa'dan gelen bilgilerde Covid-19 kaynaklı can kayıpları yaş gruplarına göre sunuluyordu. Virüsten etkilenenlerin ve yaşamını yitirenlerin çoğunlukla yaşlılar olduğu vurgulanıyor; yaşlı insanların korunması gerektiği

konusunda çağrılar yapılıyordu. Nitekim İtalya'da kayıpların bir hayli yüksek olmasının nedeni İtalya'nın Avrupa'nın en yaşlı ülkesi olmasına bağlanmıştı. Oysa sonrasında yöneticilerin verdiği hatalı kararların can kayıplarını artırdığı öğrenilecekti. Birçok ülke pandemiyi durdurmak amacıyla tedbirler almaya başladı. Bunlar virüsün yayılmasını engellemek üzere insanların hareketliliğini kısıtlamaya yönelik tedbirlerdi. Zira mesele sadece bir sağlık sorunuyla sınırlı değildi, yaşananlar aynı zamanda toplumsal bir krizdi. Türkiye'de ise "evde kal", "ellerini yıka" ve "maske tak" çağrıları yapılıyor; yurttaşların dikkatli olması isteniyordu.

Türkiye'de ilk vakanın tespit edilmesinden 10 gün sonra 21 Mart 2020 tarihinde yaşlıların sokağa çıkmaları yasaklandı. Bu karardan yaklaşık 1 ay sonra 20 yaş altındaki insanlara yönelik kısıtlamalar getirildi. Bu süreçte, Türkiye, kronolojik yaşa bağlı olarak yasak ve karantina uygulayan ilk ülkeydi.

Küresel düzeyde son bir yıl içinde yaşananları düşündüğümüzde Covid-19 pandemisi dünyayı birçok açıdan değiştirdi. Pandemi sırasında ageizm (yaş ayrımcılığı) yaygınlaştı. Süresiz, sınırsız ve denetimsiz biçimde uygulanan kapatılma, yaşlı insanların haklarını ihlal etmekle kalmadı. Aynı zamanda yaşlıların, yaşlılığın ve yaşlanmanın toplumsal görünümelerini dönüştürdü. Yaşlılar tehlike altındaki insanlar olmaktan çıktı, tehlikeli insanlar olarak damgalandı. Oysa yaşlılar homojen toplumsal bir grup değil; yaşlılık dönemi ve yaşlanma deneyimi bir hayli özgün. Toplumsal köken yaşlanma sürecini derinden etkiliyor, farklılaştırıyor, çeşitlendiriyor.

Covid-19 pandemisi küresel düzeyde yaş ayrımcılığını yaygınlaştırdı, yaşa iliştilen negatif tutumları ve yaşlılara karşı sergilenen davranışları da dönüştürdü. Böylesi bir dönüşüm kuşaklararası dayanışmayı derinden sarsıyor.

Çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar arasında derinleşen ayırım, yaşa dayalı olarak parçalanmış bir toplumun göstergesi. Oysa küresel demografik eğilimler, içinde bulunduğumuz yüzyılda, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin ömürlerinin uzun bir dönemini yaşlı olarak geçireceklerini ortaya koyuyor.

Karantina, kapatılma, krizlerle geçen pandemi dönemi düşünüldüğünde, acaba böylesi bir türbülans çağında yolumuzu nasıl bulacağız? Kuşaklararası dayanışmayı tesis etmek için mekan ve hizmetleri nasıl dönüştürebiliriz? Kuşakların bir arada katılımını nasıl sağlayabiliriz? Ayrımcılıkla etkin biçimde nasıl mücadele edeceğiz? Krizlerde, karantina ve kapatılma dönemlerinde edindiğimiz birikim yaratıcı ve kapsayıcı tasarım için bir davet olabilir mi? Pandemi farklı kuşakların bakım ihtiyacını karşılamak için hak temelli hizmetleri üretmek mümkün mü?

Hayatın her alanında hızla etkinleşen bilgi ve iletişim teknolojileri eşitsizliklerle mücadelede etkin bir araç olabilir mi? Yerel yönetimlerin pandemi döneminde edindikleri deneyim yaş dostu çevreleri ve hizmetleri geliştirmede katkı sağlar mı? Bilim insanları ve araştırmacılar pandemi döneminde ne yaptılar? Pandemi araştırma deneyimlerini nasıl etkiledi? Karantina, kapatılma ve krizler araştırma deneyimine ne tür bir dönüştürücü etki yaptı?

Tüm bu sorular ve daha fazlası bulguya dayalı olarak yanıtları bekliyor. Hızla yaşlanma sürecindeki bir toplumun çocukları, gençleri, yetişkinleri ve yaşlıları, kısacası günümüz kuşakları ve geleceği için, pandemi ve yaşlanma Senex Kongresi'nde tartışmaya açılıyor. Sosyal, idari ve beşeri bilimler, sosyoloji, psikoloji, gerontoloji, sosyal hizmetler, iletişim, iktisat, kamu yönetimi, tarih, felsefe, coğrafya, arkeoloji, sanat, hukuk ve mimari gibi disiplinlerin, pandemi ve yaşlanma başlığında söyleyecekleri tüm sözleri için Senex Kongre 29-30 Ekim 2021 tarihlerinde sizleri buluşmaya davet ediyor.

Özgür Arun
Senex Kongre Eş Başkanı
29 Ekim 2021

2

ÖNEMLİ
BİLGİLER

2

Önemli Bilgiler

Kayıt

Senex Kongresi'nin beşincisi küresel Covid-19 salgını nedeniyle çevrimiçi gerçekleştirilecek. Yaşlanma çalışmalarına ilgi duyan herkes, Senex Kongre web sayfasında (www.senexkongre.org.tr) sunulan kayıt seçeneklerini kullanarak kongreye ücretsiz biçimde kayıt yaptırabilir.

İletişim

Kongre sürecinde karşılaştığınız herhangi bir sorun ile ilgili olarak bizimle iletişime geçmekten çekinmeyiniz.

İletişim bilgilerimiz;

Senex Kongre Tel: 0 530 2017 242

E-posta: SenexKongre@gmail.com

Sürdürülebilir bir gelecek için...

Senex Kongreleri, çevreye duyarlı bir yaklaşımı benimsemiştir. Sürdürülebilir bir gelecek için karbon ayak izimizi düşürmeye ve atık üretmemeye özen gösteriyoruz. Bu nedenle kongreye ilişkin gerekli belgelerin büyük bir kısmı basılı olarak üretilmeyecektir.

Sosyal Medya Paylaşımları

Kongre ile ilgili paylaşımlarınızı #SenexKongre2021 hashtagini kullanarak yapabilirsiniz. Kongre hakkında gelişmeleri Senex Kongreye ait @SenexKongre ve Senex Derneğe ait @SenexDernek hesaplarından takip edebilirsiniz.

Senex Armağanları

Senex Kongrede bilimsel sunumlarını gerçekleştiren genç araştırmacılar için Senex çantasında, doğaya dost biçimde üretilen armağanlar kendilerine sunulacak. Senex çantasında yer alan armağanlar Senex'in ekosisteminde bulunan ve yerel düzeyde üretim yapan kadın girişimciler tarafından üretilmiştir.

Kişisel Verilerin Paylaşımı Hakkında

Senex Kongreye iletilmiş olan tüm bilgiler KVKK uyarınca işlenmeyecek, herhangi bir şekilde kaydedilmeyecek, amacı dışında üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. İlettiğiniz bilgiler sadece kongre süresince çevrimiçi iletişim kurulması amacıyla kullanılacaktır.

YAŞLILIK ÇALIŞMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF AGING STUDIES

senex

ISSN 2602-4268

5 (1) • 2021

Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi 2021 yılı YAZ sayısı yayınlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için;
www.senexjournal.org.tr
www.dergipark.gov.tr/senex

3

BİLDİRİ
ÖZETLERİ

OTURUM I

Covid-19 Pandemisi ve Karantina Deneyimleri I

"Yaşlı, Yaşlısınız, Yaşlıyız; Pandemide Yaşlanmayı Hatırlamak" Atölye Deneyimi

Aslı Aydemir*

E-Posta: aydemir.asli@hotmail.com

Bu bildiride, Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Türkiye Ofisinin desteğiyle Birarada Derneği ev sahipliğinde yürütülen "Yaşlı, Yaşlısınız, Yaşlıyız; Pandemide Yaşlanmayı Hatırlamak" isimli atölyeye dair deneyim aktarılacaktır. Covid-19 Pandemisiyle beraber öncesinde kamusal olarak pek tartışılmayan hatta görmezden gelinen yaşlılığın, ne yazık ki yaşçı söylem ve sosyal politikalarla gündemimizde yer almaya başlaması sebebiyle bu atölye yaşlı, yaşlanmayı ve yaşlılığı kamusal olarak olabildiğince tartışmak, yaşçılık hakkında farkındalık kazandırmak amacıyla gerçekleştirildi. Sosyal psikolojik ve feminist perspektifte yürütülen atölyede temel olarak yaşlı kimdir, yaşçılık nedir, yaşlanma bireyle, toplumla ve politikayla nasıl etkileşir soruları katılımcılarla birlikte tartışıldı. Atölye yaş, yaşsızlık, yaşlanma, yaşlılık, yaşlı, yaşçılık nedir, cinsiyet kesişiminde yaş ve feminist gerontoloji, azalan zaman, dönüşen hafıza, ölüm ve sosyal politikalar alt başlıklarında ilerledi. 24-78 yaş aralığında (ortalama: 46 yaş) her hafta ortalama 15 kişinin katıldığı atölye çevrimiçi olarak yedi hafta sürdü. Atölye boyunca farklı yaşların hayatla nasıl ilişkilendiği, yaşlanma deneyimleri, pandeminin farklı yaşları nasıl etkilediği, yaşama/yaşayamama ve ölüm kaygısı gibi pek çok başlık farklı kuşaklardaki katılımcılar tarafından tartışıldı ve birlikte öğrenildi. Farklı kuşaklardan bireylere karşılaşma imkanı veren kamusal bir alan olarak atölye, öğrenme sürecinin nasıl ilerlediği ve yarattığı etkiler bu sunuşun içeriğini oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum, Kuşaklararası İlişkiler, Deneyim.

* İstanbul Üniversitesi, Psikoloji

Covid-19 Pandemisinin alışan Yaşlılar Üzerindeki Etkisi

Cansu Taşcı*, Melike Özlem Uygun**

E-Posta: cansutasci@ktu.edu.tr / melikemelike.mu@gmail.com

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak ilan edilen Covid-19, hızlı bir şekilde yayılarak tüm dünyayı etkisi altına alan küresel bir salgına dönüşmüştür. Her geçen gün öngörülemez vaka artışlarıyla kamu sağlığını tehdit eden koronavirüs, özellikle ölüm oranları nispeten daha yüksek olan yaşlı nüfus için yüksek risk oluşturmuştur. Bu durum 65 yaş üstü nüfusa yönelik sokağa çıkma yasağı ile sokağa çıkış ve seyahat kısıtlamaları gibi bir takım tedbirlerin yürürlüğe konulmasına sebebiyet vermiştir. Yaşlıları koronavirüsten koruma adına yürürlüğe konulan bu uygulamalar yaşlıların uzun bir süre eve kapatılmalarına ve sosyal olarak izole bir yaşam sürdürmelerine neden olmuştur. Söz konusu salgın süresince geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olan yaşlılar ise sokağa çıkma yasaklarından ve kısıtlamalardan en çok etkilenen kesimlerden biri olmuştur. Bu çalışmada Covid-19 sürecinde yüksek risk grubunda bulunan 65 yaş üstü yaşlı çalışanların diğer bireylerden farklı olarak ne tür zorluklarla karşı karşıya kaldığına ve bu salgın dönemini nasıl deneyimlediklerine odaklanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Araştırma evrenini yaşlı nüfusun yoğunlukta olduğu Çorum ve İzmir'de yaşayan 65 yaş üstü çalışan yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak telefon aracılığıyla ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Covid-19 pandemisinin yaşlı çalışan nüfusun üzerinde olumsuz ekonomik, sosyal, psikolojik etkilere sahip olduğu görülmüştür. Covid-19 döneminde yürürlüğe konulan 65 yaş üstünü konu alan kısıtlamalar ve sokağa çıkma yasağı, yaşlı olup çalışmak durumunda olan bireylerin çalışma yaşamlarının sekteye uğramasına sebebiyet vermiştir. Bu durum hâlihazırda dezavantajlı konumdaki yaşlı bireylerin ekonomik gelir kaynaklarında azalma meydana getirerek kırılganlıklarını derinleştirmiştir. Öte yandan kısıtlamaların olmadığı zamanlarda çalışmak zorunda olan yaşlılar için sosyal izolasyon ve mesafe kurallarına uyulmasının çok mümkün olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, salgın sürecinde çalışmak zorunda olan yaşlıların koronavirüs karşısında daha savunmasız olduklarını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Kapatılma, Yaşlı Çalışanlar, Pandemi.

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyoloji

** İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyoloji

Pandemi ve Geride Kalanlar: Pandemi Döneminde Sivil Toplum Ne Yaptı?

Seda Kocabıyık*

E-Posta: kocabiyikseda@gmail.com

Giriş: Pandemi ile mücadele için alınan tedbirlerin, koruma yöntemlerinin incinebilir kesimler üzerinde yarattığı olumsuz etkiler özellikle insan hakları alanında çalışan uzmanlar ve aktivistler tarafından dile getirilmektedir. Birleşmişler Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) savunmasız nüfusların özel ihtiyaçlarının dikkate alınmasına dair çağrıda bulunmuş, ihtiyaçların göz ardı edilmemesini vurgulamıştır.

Amaç: Pandemi döneminde Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının yayınladıkları izleme raporlarının hak temelli yaklaşımla değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada, "Türkiye'de hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarının bu dönemde nasıl ve hangi alanlarda çalışmalar gerçekleştirdiği/gerçekleştirmedeği?" sorusuna cevap aranacaktır.

Yöntem: Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Dokümantasyon inceleme tekniği ile izleme raporları analiz edilecektir. Analiz tematik kodlama tekniği ile gerçekleştirilecektir.

Veri Kaynağı: Türkiye'de yer alan sivil toplum kuruluşlarının pandemi döneminde yayınladıkları izleme raporlarına ulaşılabilecektir. Özellikle çocuk hakları, engelli hakları, kadın hakları, lgbti+ hakları, mülteci hakları, yaşlı hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşları çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Raporlardan elde edilen veriler yukarıda belirtilen tematik alanlar bağlamında tartışılacaktır.

Bulgular: Çalışma şu an veri toplama aşamasında olduğu için analiz sonucunda elde edilecek bulgular kongrede paylaşılacaktır.

Sonuç: Bulgular sonucunda sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen izleme raporlarının nasıl gerçekleştiği, hangi yöntemlerin kullanıldığı, hangi tematik alanlarda çalışmaların yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmış olacaktır. Böylece sivil toplum ayağında da geride bırakılmış grupların kimler olduğunun net bir şekilde ortaya konulması ve geleceğe yönelik sivil inisiyatiflerin alabileceği kararlara ilişkin öneriler sunulması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Sivil Toplum, Hak Temelli Yaklaşım, İncinebilir Kesimler.

* Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet

Pandemi Süreciyle Birlikte Yaşlılarda Sosyal İzolasyonun Toplumsal Tezahürü

Yaser Erdoğan*

E-Posta: erdoganyaser55@gmail.com

Covid-19 salgını ile birlikte tüm dünyada artan panik ile birlikte çeşitli önlemler ile hastalığın yayılması engellenmeye çalışılmıştır. Bu süreçte başta yaşlı bireyler olmak üzere toplumun tüm kesimleri salgının etkisinde kalmış ve salgın insanların hayatlarını ciddi ölçüde etkilemiştir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuş ve yaşlılarda sosyal izolasyon ve toplumsal yansımaları ele alınacaktır. Bu araştırmada nitel araştırma geleneği içerisinde yer alan fenomenoloji deseni çerçevesinde yaşlı bireylerin salgın sürecinde yaşadığı sağlık, ekonomik ve psikolojik sorunlarla birlikte toplumsal algı ve gündelik hayat pratiği üzerinden irdelenecektir. Fenomenolojik sosyoloji, gerçekliğe duyularımızla ulaşılacağını söyler. Fenomenolojik sosyoloji bireylerin toplumsal dünya konusunda duyu verilerin anlamlandırıldıkları deneyimler ve toplumsal fenomen olarak nasıl kategorize edildiklerini analiz eder (Waters, 2008: 58-59). Bu çalışmada yaşlı bireylerin gündelik hayat içerisinde yaşadıkları sorunlara ek olarak ne gibi değişikliklerin eklendiği ve toplumun yaşlılığa ve yaşlı bireylere yönelik algısı analiz edilecektir. Salgın sürecinde yaş olgusunun sıkça dile getirilmesi beraberinde yaş ayrımcılığını da getirmiştir. Toplumsal yaşamda 20 yaş altı ve 65 yaş üstü söylemi salgın sürecinde sıkça kullanılmış ve hafızalara kazınmıştır. Dolayısıyla bu tür söylemler beraberinde toplumsal algı ve bakışın da değişimine, aynı zamanda yaşlı bireylerin de sağlık sorunu haricinde bazı sorunlarla yüzleşmesine neden olmuştur. Bu çalışmada yaşlı bireylerin salgın süreciyle birlikte yaşadığı sorunlar ve toplumsal yansımalar irdelenerek alan literatürüne katkı yapılması düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Sosyal İzolasyon, Toplumsal Algı.

* Selçuk Üniversitesi, Sosyoloji

OTURUM II

Covid-19 Pandemisi ve Karantina Deneyimleri 2

Pandemi Sürecinde Çanakkale’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler

Melek Yılmaz*

E-Posta: ylmzmelek@gmail.com

Türkiye’de 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde insan ömrünü uzatan gelişmelerle birlikte yaşlanma kavramı da yaygınlaşmıştır. Yüksek doğum ve yüksek ölüm oranlarının yaşandığı önceki yüzyılların aksine günümüzde tüm ülkelerin demografik yapıları değişime uğramıştır. Doğurganlık ve ölümlülük hızlarının düşmesi sonucunda tüm ülkelerde nüfusun hem ortalama yaşı hem ömür beklentisi yükselmiştir. Türkiye’de yaşlı nüfus oranı (%9,5), batı ülkeleri kadar olmasa da artma eğilimindedir. Türkiye ortalamasının üstünde yaşlı nüfusa sahip illerden biri olan Çanakkale (%15), hem yaşlılar için en yaşanılabilir kentlerden biri hem de yaşlı nüfusun en yoğun olduğu illerden birisidir.

Bu çalışmada Çanakkale kentinde pandemi sürecinde yerel yönetimler tarafından yaşlı nüfusun temel ihtiyaçlarına yönelik ne tür hizmetler geliştirildiği ve bu hizmetlerin kapsayıcılık durumunu ortaya koyarak eksiklikleri belirlemek ve alınması gereken tedbirlerin neler olduğu konusunda önerilerde bulunmak hedeflenmektedir. Çalışmanın verilerini mülakat tekniği ile toplanan nitel veriler ve ilgili kuruluşların faaliyetleri ile ilgili dokümanlar oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle Çanakkale Belediyesi, Altın Yıllar Yaşam Merkezi ve Huzur evi ile irtibat kurularak pandemi sürecinde Çanakkale’deki 65 yaş üstü nüfusa yönelik ulaşım hizmetleri, evde sağlık hizmetleri, yalnız ve yoksul yaşlılara yönelik maddi ve sosyal hizmetler saptanmıştır.

Çanakkale Belediyesi tarafından 2013 yılında hayata geçirilen “Evde Destek ve Bakım Hizmeti” ile pandemi sürecinde de kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan yaşlıların tüm kişisel bakımları (saç-sakal tıraşı) ve ev temizlikleri yapılarak yaşam kaliteleri yükseltilmektedir. 2015 yılında 65 yaş üstü bireyler için kurulan Altın Yıllar Yaşam Merkezinin ise Covid-19 süreci boyunca sürekli olarak bilgilendirici videolar yayımladığı ve yaşlı bireyler için bu sürece özel 7/24 destek hattı oluşturduğu belirlenmiştir. Ancak bu hizmetlerin tüm yaşlıları kapsayacak ölçüde olması oldukça önemlidir. Ayrıca Pandemi sürecinde ilerlemiş yaşta olup temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken bireylere evde bakım hizmetlerinin sağlanamadığı görülmektedir. Pandemide özellikle yaşlılara uygulanan yasaklar nedeniyle ulaşım araçlarını kullanamamaları, alışverişlerini ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntı çekmeleri ve hizmetlerin yetersizliği ön plandadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Pandemi, Hizmetler, Çanakkale.

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Coğrafya

Yerel Yönetimlerin Yaşlı Bireylere Yönelik Hizmetlerinin İl Belediyeleri Açısından Değerlendirilmesi

Yunus Macit*, Sutay Yavuz**

E-Posta: yunus.macit@student.asbu.edu.tr

Günümüzde kırılğan gruplar olarak ifade edilen çocuk, yaşlı ve özel gereksinimli bireylere sunulan sosyal hizmet ve yardımlar konusunda yerel yönetimlerin sorumluluk alanları genişlemektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin verdiği hizmetler eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve kırılğan grupların yaşam kalitelerinin yükselmesinde başat bir faktör olmaktadır. Günümüzde Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 85'i büyükşehir statüsünde olan belediye alanlarında yaşamaktadır. Diğer belediyeler daha küçük bir nüfus grubunu barındırmakla birlikte kendi illeri nüfus yaşlanması bakımından büyükşehirlerle kıyasla daha öndedirler. Diğer yandan yerel yönetimlerin sosyal hizmet uygulamalarında farklılıklar da göze çarpmaktadır. Özellikle de büyükşehir statüsünde olan belediyeler ile il belediyeleri arasında yaşlılara yönelik hizmetler alanında farklar ortaya çıktığı düşünölmektedir.

Bu araştırmada yaşlı hizmetlerinde yerel yönetimlerin rolü il belediyeleri özelinde değerlendirilecektir. Bu kapsamda yaşlılara ilişkin hizmetlerle ilgili farkındalık, kapasite oluşturma ve gündeme getirme konularında belediyelerin hangi örüntüleri sergilediklerinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Araştırmada 51 il belediyesinin yaşlı bireylere yönelik sunduğu hizmetler incelenecektir. Çalışmada yerel yönetim türü olarak yalnızca il belediyeleri ele alınmış, ilçe belediyeleri, köy ve il özel idareler kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmanın verileri iki yöntemle toplanacaktır. İlk olarak faaliyet raporları, strateji belgeleri, web siteleri, il düzeyinde nüfus yapısı ve sosyo-ekonomik göstergeleri gibi veri kaynakları belge analizi yöntemi ile incelenecektir. Daha sonra il belediyelerinde sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmetlerini sunan birimlere yönelik hazırlanan anket formu ile hizmete ilişkin güncel durumu gösteren veri toplanacaktır. Anket formu yaşlanma göstergelerinden hareketle "erişilebilirlik", "katılım", "yaşlı hakları" ve "güvenlik" alanlarını incelemek üzere hazırlanan sorulardan oluşacaktır.

Araştırma sonucunda il belediyelerinde yerel yönetimlerin faaliyetleri açısından belediyelerin yaşlanmaya nasıl yaklaştığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu çıktılar il belediyelerinin büyükşehir belediyelerinden nasıl ve ne yönde farklılaştığının anlaşılması bakımından kullanılabilir. Türkiye'deki il belediyelerinin hepsinin statüsünün kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülmesi yönünde hazırlıkların yürütüldüğü günümüzde, il belediyelerindeki çalışmaların yaşlılık alanı dikkate alınarak incelenmesinin bu süreçte yürütülen tartışmalara katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, Belediye, Kent, Yaşam Kalitesi, Kır.

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kadın ve Aile Çalışmaları

** Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyoloji

Covid-19 Hastalarına Yönelik Bir Grounded Teori Denemesi

Işıl Avşar Arık*, Ferhat Arık**

E-Posta: avsarisil@gmail.com / frhtark@gmail.com

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 virüsünün ortaya çıkarmış olduğu pandemi sonrası ekonomik alan başta olmak üzere toplumsal hayatın da büyük ölçüde etkileneceği ve dünyanın artık eskisi gibi olmayacağına yönelik fikirler öne sürülmüştür. Toplumsal dönüşümün tetikleyicileri olarak; nüfus örüntülerini, kültürel ve toplumsal karşılaşmaları, olguları ve olayları, devrimleri, teknolojik gelişmeleri, kuşak değişimlerini vb. saymak mümkündür. Olaylar ve olgular kapsamı içerisinde ele alabileceğimiz salgın hastalıklar nüfus örüntülerindeki değişimle birlikte sadece sağlık alanının konusu olmaktan çıkar, toplumsal ve ekonomik değişimin ve dönüşümün bazen habercisi bazen öncüsü bazen de tetikleyicisi olabilir. Bu çalışma, Covid-19 virüsüne yakalanmış ve iyileşmiş hastaların hastalık sonrası psiko-sosyal durumlarını, toplumsal ve ekonomik ilişkilerini anlamaya odaklanmıştır. Araştırma, salgınla beraber ortaya çıkan bu yeni durumu, etkilerini ve sonuçlarını keşfetmeye yönelik bir çalışma olduğundan araştırma yöntemi olarak nitel araştırma desenlerinden Grounded Teori Metodolojisi tercih edilmiştir. Bu kapsamda çalışmada Hatay ilinde Covid-19 testleri pozitif çıkan, hastalık sürecini hastanede veya evde geçirip iyileşen 60 yaş üstü 10 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kişilerin; ölüm, salgın ve politikalar, korku, kaygı, hastalık, hastane ve doktor, mekân, aile, toplumsal ilişki, yalnızlık ve ekonomik hayata dair algılarının hastalıktan önce ve sonrası olmak üzere değişim süreci anlamaya çalışılmıştır. Sonuç olarak korku temasının belirgin bir şekilde öne çıktığı görülürken ölüm korkusu ve yakınlarının (çocuklarının) annesiz-babasız kalacağı kaygısı korkunun ikinci bir boyutu olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte apartman yaşantısını terk etmek ve toplu taşıma gibi kalabalıklar içeren ilişkilerden uzak durmak en temel vurgulardan biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Hastalık, Hasta, Psiko-Sosyal Etki, Grounded Teori.

* Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyoloji

** Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyoloji

OTURUM III

Yaşlılığa Makro ve Mikro Bakışlar

Kuzey Akdeniz Ülkelerinde Yaşayan Yaşlıların Yaşam Kalitesinin Karşılaştırmalı Bir Analizi

Gül Şahinkaya*

E-Posta: gulsahinkaya34@gmail.com

Yaşam kalitesi birçok disiplinin kesişiminde olan çok boyutlu bir kavramdır. Refah, sağlık, mutluluk, güven, ekonomi gibi birçok alanı kapsayan yaşam kalitesi, kişiler arasında farklılık göstermektedir. Yaşam kalitesinin tek bir tanımı bulunmamakla birlikte öznel ve nesnel açıdan incelenmektedir. Öznel açıdan, bireyin yaşamındaki herhangi bir zaman diliminde duygu ve düşüncelerini etkileyen bir olgudur. Bununla birlikte yaşam kalitesi, kişisel faktörlerin yanı sıra kültürel değerlerin ve toplumsal yapının şekillendirdiği hedef, beklenti ve endişeler ile ilişkilendirilir (Arun ve Çakıroğlu Çevik, 2011:945-946; Netuveli ve Blane, 2008:114-119). Bu bağlamda dönüşen demografik yapı ve gelişen ekonomi ile birlikte toplumlarda doğum ve ölüm oranlarında değişim gözlemlenmektedir. Demografik dönüşümün önemli sonuçlarından biri, toplam nüfus oranında artış gösteren yaşlı nüfustur. Aynı zamanda nüfustaki değişim yaşam kalitesinde farklılıklar oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Kuzey Akdeniz ülkelerinde yaşayan yaşlıların yaşam kalitesini karşılaştırmalı bir şekilde incelemektir. Bu kapsamda coğrafi benzerliği ve kültür birliği bulunan ülkelerdeki yaşlıların yaşam kalitesi analiz edilerek, benzerlikler ve farklılıklar anlaşılmasına çalışılacaktır.

Çalışmada nicel bir metodolojik yaklaşım kullanılacaktır. Avrupa Yaşam Kalitesi Araştırması'nın en güncel verileri olan 2016- 2017 mikro verileri ile ikincil veri analizi gerçekleştirilecektir. Veriler, SPSS programı aracılığıyla tanımlayıcı istatistikler, T-test, ANOVA ve çoklu doğrusal regresyon teknikleriyle analiz edilecektir. Çalışma, artan yaşam süresinin mevcut eğilimlerini anlamak, yaşam kalitesinde meydana gelebilecek değişiklikler için geliştirilecek stratejiler bağlamında önem taşımaktadır. Bu anlamda ilgili politika üreticileri için de yararlanabilecekleri bir kaynak olacaktır.

Çalışmada Kuzey Akdeniz ülkelerinde bulunan yaşlılar yaşam kalitesi açısından kıyaslanacak ve böylece farklı kültür ve dinamiklere sahip toplumlardaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya koyularak alana mütevazı bir katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Kalitesi, Kuzey Akdeniz, Küresel Yaşlılık

* Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Yeni ve Yakınlaş Araştırmaları

Kalıcı, Sürekli ve İlgili: Yaşsız Yaşlılar Toplumsal Tipi

Mert Ersözlü*

E-Posta: mertersozerlu@gmail.com

Toplumda belirli bir yaşı aşmış bireylere yönelik ön yargılar pek çok kez karşımıza çıkmaktadır. Bu ön yargılardan biri de belirli bir yaş eşliğini aşan bireylerin genç bireylere nazaran çağın gerisinde kaldıkları yargısıdır. Ancak yaşsız yaşlılar (perennial) bu tip ön yargılar ve düşüncelerin aksine çağın gereksinimlerini yerine getirebilen, gelişebilen dinamik bir yapı sergilemektedir. Bu araştırma, yaşsız yaşlıların yaşlanma süreçleri hakkında bilgiler edinerek, yaşsız yaşlı toplumsal tipinin arkasında yatan sosyal gerçekliği anlama çabası içindedir. Buradan hareketle perenniallerin (yaşsız yaşlıların) yaşam stratejilerini ortaya koymak ve bu yaşam stratejilerinin altında yatan sosyal gerçekliğin daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamak araştırmanın amacıdır. Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmanın evrenini Antalya ili olarak belirlenmiştir. Örnekleme, Antalya ili merkez ilçelerinde yaşayan 60 yaş üstü 7 erkek 8 kadından oluşmaktadır. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Gerekli teknikler ve prosedürler uygulandıktan sonra görüşmelerden edinilen bilgiler ve konularına göre temalara ayrılmış her katılımcının ifadesi diğeriyle karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesini toplumsal tip kuramı, yaşlılığın kümülatif avantajlar ve dezavantajlar teorisi ve Pierre Bourdieu'nun habitus kavramı oluşturmaktadır. Bu kuramlar yaşam seyri perspektifinden değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular yaşsız yaşlı toplumsal tipinin oluşmasında; yaşam boyu öğrenme, sosyal ilişkiler, bireylerin dijital yatkınlıkları ve yaş olgusuna bakışlarının etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Tip, Yaşlanma, Yaşam Seyri, Yaşsız Yaşlılar.

* Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji

Yaşlıların “Ev” Kavramına Yükledikleri Anlamlar

Kadir Temurçin*, Necibe Nur Alaydın*

E-Posta: necibealaydin@sdu.edu.tr

Yaşlı insanların, diğer yaş gruplarına göre kendi evleriyle ilgili daha güçlü bağlılık hissettikleri bilinmektedir. Bu çalışmada, herhangi bir bakım merkezi yerine evinde yaşamayı tercih eden yaşlı bireylerin, evlerine ilişkin algıları ve deneyimleri incelenmektedir. Çalışmanın amacı, yaşlıların evleri hakkındaki düşüncelerini psikolojik, sosyal, çevresel boyutlarıyla değerlendirmek, ayrıca gündelik yaşamlarında evleriyle ilgili karşılaştıkları zorluklara uyum stratejilerini anlamaktır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşımla ele alınan çalışmada, yaşları 72 ile 91 arasında değişen 12 katılımcının görüşleri, tümevarımsal içerik analizi yöntemine tabi tutularak kategori ve alt kategorilerine göre sınıflandırılmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre genel olarak ev, yaşlıların günlük aktivitelerini kontrol edebildikleri bir “bağımsız ve özgür hareket etme alanı” temsil etmektedir. “Güvenli yer”, “konforlu bölge” ve “bilinen/tanıdık çevre” evleriyle ilgili öne çıkan diğer kategoriler arasında yer almaktadır. Yaşlıların sadece fiziksel olarak değil, duygusal anlamda da güçlü bağ kurdukları evlerini “yaşanmışlıklar mekânı” olarak anlamlandırdıkları da görülmektedir. Yaşlıların evlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme durumlarını ise kronolojik yaş, cinsiyet, katılımcıların yaşlılık algısı ve medeni durum gibi değişkenler farklı şekillerde etkileyebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Ev Kavramı, Yerinde Yaşlanma.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, Coğrafya

Yaşlılıkta Eşitsizliğin Yeni Sürümü: Türkiye’de Dijital Mecrada Kuşak ve Sınıf Ayrımının Salgın Sürecindeki Yansımaları

Çağrı Elmas*

E-Posta: elmascagri@yahoo.com

Dijital eşitsizlikler, genellikle bilgi iletişim teknolojilerine (BİT) az ya da çok erişim sağlama veya farklı düzeyde dijital becerilere sahip olma durumu üzerinden bireylerin sosyo-demografik bilgileri kullanılarak irdelenmektedir. Buna karşın kategorik farklılıkların kendisi çalışmalarda daha az ilgi görmüştür. Van Dijk’ a göre (2012: 29) bu tür araştırmalar teori veya teoriden türetilen hipotezler tarafından yönlendirilmediği için alana ilişkin bizatihi açıklamalarla sonuçlanamaz.

Kasıtsız olarak kurgulanan kategorik eşitsizlik sistemleri, sınırlı bir otonom mekanizma şeklinde çalışmamaktadır. Sürekli Eşitsizlikler, sadece kategorik farklılıklardan kaynaklanmamakta, bir sosyal etkileşimden diğerine yaşam boyunca sürdürülen ilişkiyel yapıyı da ifade etmektedir (Tilly, 1999: 6-20). Sosyal tabakalaşma dilinde “yaşlılık”, sosyal yaşamı sistematik olarak şekillendiren sürekli eşitsizliklere tekabül etmektedir. Ancak bu alanda yapılan çalışmalarda eğitim, mesleki hareketlilik, ayrımcılık gibi konulara odaklanılırken, yaşlanmaya bağlı deneyimlerin katmanlaşması konusuna oldukça az ilgi görmüştür (Abramson ve Portacolone, 2017: 4).

Bu çalışmada Türkiye’de yaşlıların dijital kaynaklara erişim imkanlarını belirleyen toplumsal kategorik farklılıklar nelerdir? sorusuna yanıt aranmaktadır. BİT’e eşit olmayan erişim koşulları nedeniyle bu çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan 2020 yılına ait “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması” verileri üzerinden kuşak ve sınıf meselesi bağlamında değerlendirilmiştir.

COVID-19 salgını sürecindeki tecrit uygulamalarının yarattığı sosyal dengesizliği telafi eden en önemli araç BİT olmuştur. Buna karşılık yüz yüze temasların dijital etkileşimlerle telafi edildiği bu süreçte yeni ötekileştirme ve kırılabilirlik biçimleri gün yüzüne çıkmıştır. Türkiye’de yaşlıların dijital mecraya eşit olmayan katılımları, COVID-19 süreciyle daha riskli sonuçlara zemin hazırlamıştır. Bu yeni kriz ortamlarının önüne geçmek için, yaşlanma deneyimi hakkındaki toplumsal gerçekliklerin yansıtıldığı yeni dijitalleşme ve yaşlılık politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Sürekli Eşitsizlikler, Türkiye, Yaşlılık.

* Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet

Eğitsizliğin Yeni Görünümleri: Bilgi ve İletifim Teknolojileri Kullanım Yetkinliği ve Yaşlılık

şeyma Baykal*

E-Posta: seymabaykal1995@gmail.com

İçinde bulunduğumuz dönemde toplumlar hayatımızın her alanında kendini gösteren dijital dönüşümü geçirmektedir. Hizmetlerin dijitale aktarımı da bunun bir parçasıdır. Eğitim, sağlık, finans ve kamu hizmetleri gevrimiği olarak vatandaşlara sunulmaya başlanmıştır (Turan, 2020). Kamu kurumları hizmetlerin sunumunu internet ve internet tabanlı aplikasyonlar üzerinden gerçekleştirip, hizmetleri internet ortamına aktarmaktadır. Bu dönüşüm akıllara, hizmetlerin dijital eğitsizliğin varlığı altında ne kadar kapsayıcı olabileceği sorusunu getirmelidir. Dezavantajlı grupların hizmetlere erişimde eğitsiz muamele görmeleri refah devlet anlayışına oldukça ters düşmektedir. Özellikle içinde bulunduğumuz salgın döneminde bu farkındalığı edinmenin önemi daha net anlaşılmaktadır. Dünya, COVID- 19 sürecinde izole bir hayat sürmek durumunda kalmıştır. Bu süreçte dijital ortamlara gereksinim hızla artmış, dijital alanlar toplumların gündelik yaşamlarının merkezi haline gelmiştir. Hızlı bir yaşlanma süreci geçiren Türkiye için, demografik dönüşümü bizim ilerimizde olan ve nüfuslarının hatırı sayılır bir kısmını yaşlıların oluşturduğu bir başka ülkenin verisini üretmek ve analiz etmek ülkemizin geleceği hakkında tahminler ve öneriler için büyük önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada yaşlı bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanım yetkinliklerini, farklı ülkeler bazında anlamaya ve yorumlamaya çalışılacaktır. Bu sayede dijitalde meydana gelen eğitsizlikleri artıran boşlukları belirlemeyi ve bunlara müdahale etmeyi mümkün kılmak amaçlamaktadır.

Büyük verisetleri ile analiz yapma fırsatı sunan ve COVID-19 pandemi sürecinde risk alanlarından etkilenmemek amacıyla ikincil veri analizi tekniği kullanılacaktır. Veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilecektir.

Bu alışmada European Quality of Life Surveys (EQLS) anketi 2016 verileri kullanılacaktır. Seçilen Türkiye, İtalya ve Fransa değerlendirildiğinde; her üç ülke içinde yaşlılar toplam nüfus içerisinde dijital hizmetlerden daha az yararlanmaktadırlar. Fransa'da dijital hizmet kullanımının diğer iki ülke açısında oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Dijital Eğitsizlik, Yaşlılık.

*Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları

OTURUM IV

Göç, Göçmenlik & Yaşlılar

Giresun'da Yaşayan Gürcistanlı Yaşlı Göçmenlerin Pandemi Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma

Ayşenur Şener*

E-Posta: aysenur.sener@hbu.edu.tr

1980 ekonomik krizi sonrası küresel ekonominin rekabetçi bir ortam yaratması ve teknolojinin hızlı gelişimi gelir düzeyi düşük 3. dünya ülkeleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılması, birliğe bağlı ülkelerin yaşam şartlarını zorlaştırmıştır. Sosyalist bir düzenden liberal sisteme geçiş, serbest piyasa ekonomisinin yarattığı kuralsız ortam bu ülkelerin ekonomilerini etkilemiştir. Fabrikalar kapanmış ve birçok sektörden insan işsiz kalmıştır. Sovyet ülkelerindeki bu ekonomik çöküşün ardından birçok insan coğrafi yakınlık, esnek vize kuralları gibi sebeplerle Türkiye'ye ve diğer komşu ülkelere göç etmişlerdir ve bu göç halen devam etmektedir. Bu çalışmada konu edilen Gürcistan'dan Türkiye'ye göç etmiş yaşlı göçmenler; yaşlı ve hasta bakımı, bekçilik gibi işlerde çalışan bireylerdir. Yaşlıların toplumda işlevsiz ve işgücü piyasasının dışında görüldüğü genel kanının aksine, yaşlı göçmenler, birçoğu enformel sektör işlerinde olmak üzere çalışmaya devam etmektedirler. Bu çalışmada, çalışma hayatlarına devam eden göçmenlerin pandemiyle birlikte değişen gündelik hayatlarına, yaşlı göçmenlerin anlam dünyalarından bakarak bütünsel bir anlatı oluşturulmuştur. Bu çerçevede araştırma, göçle birlikte yaşlılığın değişen anlamını analiz ederken pandeminin yaşlı göçmenlerin hayatlarında yarattığı değişime odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Yaşlı Göçmenler, Pandemi, Yaşlılık.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji

Türk Sinemasında İç Göç Filmlerinde Yaşlılar

Şeyma Balcı*

E-Posta: seymabalci@yahoo.com

İnsanlık tarihi kadar eski ve insanlık var oldukça da devam edecek bir süreç olan göç, hem neden hem de sonuç olarak çıkar karşımıza. “Göçler çağı”nda yaşamları göçle şekillenmiş en az üç farklı yaşlı kategorisi vardır: “Yaşlanan göçmenler”, “yaşlı göçmenler” ve “geride bırakılan yaşlılar”. Türk sinemasında iç göç filmlerinde yaşlılar bu kategorilerle birlikte incelenebilir. Bu noktada filmler izleyiciye hem iç göç hem de yaşlılar hakkında ne söyler? “Yaşlanan göçmenler” Ver Elini İstanbul (Aydın Arakon, 1962), Bitmeyen Yol (Duygu Sağıroğlu, 1965), Anneler ve Kızları (Ömer Lütfi Akad, 1971), Fatma Bacı (Halit Refiğ, 1972), Gelin (Ömer Lütfi Akad, 1973), Düşün (Ömer Lütfi Akad, 1974), Kızım Ayşe (Yücel Çakmaklı, 1974), Annemin Şarkısı (Erol Mintaş, 2014) filmlerinde yer bulur. “Yaşlı göçmenler” Diyet (Ömer Lütfi Akad, 1975), Çaresizim (Melih Gülgen, 1984), Yosma (Orhan Elmas, 1984), Züğürt Ağa (1985), Bir Küçük Bulut (Faruk Turgut, 1990), Güneşi Gördüm (Mahsun Kırmızıgül, 2009), Son istasyon (Oğulcan Kırca, 2010), Unutursam Fısılda (Çağan Irmak, 2014) da merkezdedir. Son kategori “geride bırakılan yaşlılar” Ben Öldükçe Yaşarım (Duygu Sağıroğlu, 1965), Kaderin Cilvesi (Türker İnanoğlu, 1966), Açlık (Bilge Olgaç, 1974), Eşkiya (Yavuz Turgul, 1996) filmlerinde bir biçimde görünür kılınır. Gençken yaşadıkları yerden ayrılan ve gittikleri yerde “yaşlanan göçmenler”, yaşadığı yerle aidiyet bağları güçlü ve emeklilik yaşına yakın göç eden “yaşlı göçmenler” ve göç etmeyen ancak aile üyelerinin göç etmesiyle yaşamları etkilenen “geride bırakılan yaşlılar” arasında ne tür benzerlikler vardır? Aralarındaki farklılıklar nelerdir? Araştırma bu soruları yanıtlamaya çalışacaktır. Araştırma ayrıca yaşlıların film anlatılarında hem olay örgüsü içinde konumlandırılışlarını hem de sinematografik olarak sunumlarını çözümleyerek yaşlı temsillerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu noktada içeriğe yönelik bir anlatı çözümlemesi seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanan Göçmenler, Yaşlı Göçmenler, Geride Bırakılan Yaşlılar, İç Göç, Türk Sineması.

* Kastamonu Üniversitesi, Radyo Televizyon ve Sinema

Hızlı Yaşlanan Türkiye’de Sığınmacıların Yaşlanma Dinamikleri: Yaşlanma ve Göç

Tuğçe Tıngır*, Meltem Uzunpınar*

E-Posta: tugce.tingir@gmail.com / meltemuzunpınar@gmail.com

Hızlı yaşlanan ülkeleri betimlemek için kullanılan demografik fırsat penceresi kavramı, Türkiye’nin de demografik geçiş sürecinde bulunduğu noktayı tanımlamaktadır. Bu süreçteki ülkelerin olması gereken ana hedefi, sahip olduğu genç nüfusunu olabildiğince istihdama katarsa ekonomide sıçrama meydana geleceğine dair bir vurgunun olmasıdır. Bu süreçte, Türkiye komşusu Suriye’den gelen kitlesel bir göçü kabul ederek yeni bir genç nüfusunu da çalışma hayatında rekabete sokmuştur. Bu durum Türkiye’nin giderek yoksullaşan bir ülke olmasına sebebiyet verebilir ve akabinde sosyal güvenlik tartışmalarını şiddetlendirebilir.

Bu çalışma, şu ana ve gelecek tahayyüllerine odaklanarak Türkiye’de sığınmacı statüsündeki bireylerin yaşlanma dinamiklerine dair tipolojiler ortaya koymayı hedeflemektedir. Göç ve yaşlanma kesişimselliğinin temel unsurlarının entegrasyonu üzerinden göç çalışanlarının radarına yaşlanma çalışmalarının kesişim noktalarını sunmayı ve politika üretilirken bir kaynak sağlamayı amaçlamaktadır.

Çalışma nitel bir metodolojik yaklaşım ile 55 yaş ve üzeri Suriyeli sığınmacının fiziksel sağlık, ruhsal sağlık, çevre, sosyo-demografik, sosyo-ekonomik değişkenleri, yaşlanma ve yaşlılığa dair bakışları ve COVID-19 pandemisinin yaşam seyirlerini nasıl dönüştürdüklerini anlamak üzere yapılmıştır. Kartopu örnekleme ile 20 Suriyeli sığınmacıyla yüz yüze yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler tercüman desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Literatüre sunulmak istenen “mutlak yaş/lılık” kavramından “görelî yaş/lılık” kavramına bir yaş kavramsallaştırması önerisinde bulunarak, sonraki çalışmalar için gerontolojinin iktisat teorilerinden de beslenmesi ve yaş ölçümlerine dair bir bakış geliştirmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, Göç, Gerontoloji, Sığınmacılar, Sosyal Politika, Görelî Yaşlılık, Mutlak Yaşlılık.

*Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Politika

OTURUM V

Yaş Ayrımcılığı 1

Medyada Cinsiyetlendirilmiş Yaşçılık: Türkiye Televizyon Dizileri İncelemesi

Cansu Koç*

E-Posta: cnsukoc95@gmail.com

Giriş: Cinsiyetlendirilmiş yaşçılık (gendered ageism) temelde cinsiyet ve yaş kavramlarına kesişimsel olarak vurgu yapan, aynı zamanda, özellikle yaşlı kadınların maruz bırakıldığı ayrımcı önyargı, tutum ve davranışları açıklayan bir kavramdır. Feminist hareketin dahi uzun süre boyunca yaşlı kadınları göz ardı etmesinden dolayı cinsiyetlendirilmiş yaşçılık kavramını öne çıkarmak gerekliliği doğmuştur. Bu ayrımcı önyargı, tutum ve davranışlar medya yoluyla daha kolay ve hızlı bir şekilde toplum içinde normalize edilmektedir. Medya, genel olarak dünyayı öğrenmek için bir kaynak görevi görür ve yaşlıların ve yaşlanmayla ilgili temsillerin oluşumunda ve güçlendirilmesinde rol oynayabilecek bilgiler ve fikirler sağlar (Lyons, 2009). Dolayısıyla, yaşlı kadınların medyada ve neredeyse her evde bulunan televizyonda nasıl temsil edildiğinin incelenmesi toplumdaki yaşlı kadın algısını anlamak ve değiştirmek için öneriler sunmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Amaç: Çalışmanın temel amacı medya kanallarında, özellikle televizyon dizilerinde, cinsiyetlendirilmiş yaşçılığın nasıl yayıldığını ve normalleştiğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda 1990lar, 2000ler ve 2010lardan birer dizi seçilerek yaşlı kadın karakterler incelenmiştir. Karakterler fiziksel, toplumsal, mekânsal ve karakteristik olarak analiz edilmenin yanında, dizideki diğer karakterlerin konumları ile de karşılaştırılmıştır.

Yöntem: Bu çalışmanın yöntemi, televizyon dizilerinde yaşlı kadın karakter temsilleri, diğer karakterlerle kıyaslanarak inceleneceğinden nitel yöntem içerisinde içerik analizi olarak belirlenmiştir. Araştırma doğrudan yaşlı kadınlar çerçevesinde şekilleneceği için feminist yöntem bu inceleme içerisinde etkin bir rol oynayacaktır.

Sonuç: İncelenen diziler, yaşlı kadınların dizilerde belli kalıp ve çerçeveler içinde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Yaşlı erkek, genç erkek ve genç kadın temsiliyle kıyaslandığında, yaşlı kadınların temsiline sorunlu ve dezavantajlı bir noktada olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer dikkat çekici nokta ise, özellikle belli başlı konulara gelindiğinde (evlilik, kamusal alan/özel alan vs.) yaşlı kadınların temsillerinin ve dizideki söylemlerinin on yıllar içinde değişmemiş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyetlendirilmiş Yaşçılık, Medya, Televizyon Dizileri.

'Çalışmak İçin Yaşlı Emeklilik İçin Genç': Otelcilik Sektöründe Yaş Ayrımcılığı Üzerine Nitel Bir Araştırma

Asiye Kamber Kıvıncı*, Sibel Gök*
E-Posta: asiyekamber@hotmail.com

Nüfusun yaşlanması demografik değişimi içeren bir süreç olduğu kadar aynı zamanda sosyal değişimi de içeren bir olguya işaret etmektedir. Yaşlanma sürecine ilişkin demografik eğilimlere paralel olarak çalışma yaşamında 50-65 yaş arasındaki bireylerin sayısının da giderek artması beklenmektedir. Buna rağmen, yaşlı çalışanların işgücüne katılımı aynı oranda artmamaktadır. Günümüzde ekonomik veya sosyal nedenlerle daha fazla yaşlı çalışanın emekliliği erteleyerek işgücünde kalmayı tercih ettiği görülmektedir. Yaşanan demografik ve sosyal dönüşümlerin etkisiyle yaşlanan işgücünü çalışma yaşamında daha uzun süre tutma yönündeki politikaların etkisi özellikle gelişmiş ülkelerde giderek artmaya başlamıştır. Yaşlılık döneminde çalışma yaşamından dışlanma, yaşçılık, erken emeklilik ve köprü istihdam bağlamında ele alınan emeklilik sonrası çalışmaya ilişkin sorunların Türkiye açısından da giderek önem kazanacağını söylemek mümkündür.

Çalışma yaşamında yaşa dayalı ayrımcılığı konu edinen bu çalışma, söz konusu olgunun bireyler ve örgütler tarafından nasıl ve hangi bağlamlarda gerçekleştiğini ve bu durumun etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın temel sorunsalını oluşturan çalışma yaşamında 'yaş' ve 'yaşa dayalı ayrımcılık' fenomenlerinin dinamiklerini açığa çıkarmak amacıyla fenomenolojik nitel araştırma deseni benimsenmiş ve saha araştırmasını oluşturan veriler derinlemesine görüşme ve yansıtıcı araştırmacı günlükleri aracılığıyla toplanmıştır. Saha araştırması kapsamında, Muğla ve Antalya illerinde faaliyet gösteren, 4 ve 5 yıldızlı sayfiye otel işletmelerinde çalışanlar, yöneticiler ve insan kaynakları uzmanlarından oluşan toplam 45 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlerin sonuçlarına göre, turizm sektöründeki bazı işlerin gençlere ve/ya ileri yaşta çalışanlara hitap ettiğine yönelik yaş normlarının varlığı gözlenmiş; söz konusu işlerde yaşa ilişkin olumlu/olumsuz tutumların örgütsel ayrımcılığa zemin hazırladığı ve çalışma ortamındaki ilişkilere yansıtıldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşçılık, İşyerinde Yaşa Dayalı Ayrımcılık, Yaşlanan İşgücü, İşyerinde Yaşa Yönelik Tutumlar, İşyerinde Yaş Yönetimi.

* Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Sosyal Medya Linçleri Üzerinden Yaşlılara Yaklaşım: Covid-19 Pandemisi Örneği

Laçin Nisbet*

E-Posta: lacinnisbet93@gmail.com

Web 2.0'in İnternet'e erişimi kolaylaştırması sayesinde gelişen sosyal medya mecraları kullanımının özellikle genç nüfus nezdinde günlük hayatın her alanına ve anına yayılmış olmasıyla söz konusu mecralarda günlük hayattan farklı bir sanal dünya oluşmasına neden olmuştur. Bu sanal-sosyal dünyanın, her ne kadar günlük hayata benzerlikleri fazla olsa da kendine özgü dinamiklerinin de olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu dinamiklerden bir tanesi, sosyal medya mecralarının kişiselleştirilmiş ana sayfa özelliği. Ana sayfalardaki kişiselleşmenin artması insanları gittikçe daha küçük fanuslara/yankı odalarına sokmaktadır. Bu yankı odalarının -doğrudan olmasa da- bir sonucu ise sanal linçe ortam hazırlamasıdır. Yankı odalarını ya da fanusu kişilerin yaşadığı mahalleler olarak düşünürsek, mahalleler küçüldükçe sahiplenmenin artması, dışarıdan gelenin yabancı olarak algılanması ihtimali olası ve günlük hayatta da gözlemlenebilen bir durumdur. Sanal linçlerin, -sosyal medyanın kolayca anonimleşebilme özelliğinin de etkisiyle- özellikle Twitter'in neredeyse kullanım şekline dönüşecek kadar normalleşmiş olması toplumu ve toplumun reflekslerini etkilemektedir. Yaşlı bireyler, deneyimlerinden fayda sağlamak amacıyla danışılan kişi olma konularını, İnternet'in bilgiye ve deneyime kolay erişim sağlamasıyla ne yazık ki kaybetmiştir. Böylece sistemin getirdiği ve özellikle genç nüfus tarafından oldukça benimsenen işe yaradığı kadar değerli olma bakışı ile yaşlı bireyler değersiz görülmeye başlamış bu durum yaşlıları, olduklarından daha dezavantajlı konuma itmiş, teknolojiye uyum sağlama konusunda zorlanmaları ise otoritelerini sarsmıştır. Bütün bu toplumsal değişimlerin üstüne gelen Covid-19 pandemisi döneminde, yaşlı nüfusu korumaya yönelik kararlar alınırken bu kararların söylenme ve uygulanma biçimleri, geleneksel medya ve iktidarın yaşlılara ilişkin söylem ve tutumları, zaten değersiz olarak atfedilmeye yatkın hâle gelmiş yaşlı bireylere yönelik, sanal linçi tetiklemiştir. Bu durum -tek etken olmasa da- yaşlılara karşı olumsuz davranışları tetiklemiş, gerçekleşen linç sonrasında, sanal mecralarda sokağa çıkan yaşlılara yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet içeren videolar yayınlanmaya başlamıştır. Günlük hayatta bu derece yer etmiş, özellikle genç nüfusun refleks gelişim dönemlerinde sık sık kullandığı ve etkilendiği sosyal medya mecralarında, yaşlılara bakışın önemsenmesi, bu konudaki çalışmaların artması ve bu vesileyle çözüm yollarına odaklanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sanal Linç, Yaşlılık, Covid-19, Pandemi.

* Marmara Üniversitesi, İletişim Bilimleri

OTURUM VI

Yaş Ayrımcılığı 2

Dijital Gözetim, İktidar ve Yaş Ayrımcılığı

Bahar Özkan*

E-Posta: zknbhr@gmail.com

Bu çalışma, dijital gözetimin salgın döneminde yaşlılar için iktidar ve yaş ayrımcılığı boyutunu tartışmayı amaçlamaktadır. Geç-modern olarak tanımlanan günümüz toplumlarında önemli unsurlardan olan dijitalleşme; gündelik hayatı, bireysel ilişkileri ve sosyal karşılaşmaları da biçimlendirmektedir. Dijital dönüşümler ile beraber gözetim de günlük rutinlerin içinde yer almaya başlamıştır. Post-panoptikon olarak tanımlanan bu yeni gözetim biçimi, dijital kaynaklar aracılığıyla her yerde uygulanan ve herkesin uygulayabileceği bir hale gelmiştir. Bu perspektiften Covid-19 pandemisi başladığından beri temel tartışmalardan olan dijital gözetim, çeşitli sosyal sorunlara neden olmuştur. Yaşlılara yönelik ayrımcılığın hız kazanmasında dijital gözetimin temel nedenlerden biri olduğu söylenebilir. Dijital kaynaklara erişebilen bireyler, gözetleme yoluyla yaşlılar üzerinde iktidar ve baskı unsuru olduğu düşünülmektedir. Covid-19 sürecinde yaşlıların kamusal alanda deşifre edilmesi veya ifşalanması dijital gözetim bağlamında yaşanan sorunlara verilebilecek örneklerdendir.

Pandemide yaşanan yaş ayrımcılığını dijital gözetim ve iktidar bağlamında tartışmayı amaçlayan bu çalışma, medya paylaşımlarında sıklıkla görülen video, haber ve çeşitli sosyal medya sitelerinden elde edilen verileri eleştirel söylem analizi ile incelemeyi amaçlamaktadır. Medya paylaşımları, pandemi döneminde yaşlıların sokakta olmamalarını, eve dönmeleri, otobüse binmemeleri gerektiğine dair çeşitli söylemleri içermektedir. Çalışma kapsamında pandemide yaş ayrımcılığını içeren haber metinleri tarandıktan sonra gözetleme temelli yaş ayrımcılığını içeren 12 haber metni ve haberlerde bulunan video paylaşımları analiz edilecektir. Paylaşımların incelendiği ön çalışmada, telefon veya mobese kameraları ile yaşlı bireylerin ifşalanması konunun dijital gözetim tartışmalarıyla örtüştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla metin analizi yöntemiyle gerçekleştirilecek bu araştırmada, dijital kaynaklarla yaş ayrımcılığının nasıl yeniden üretildiği tartışılmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda yaşlıların dijital toplumun neresinde olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Çalışma dijitalleşmeye yaşlıların adapte olmadığı önyargısından çok dijital gözetimin yaşlı bireyler üzerinde nasıl iktidar biçimi haline geldiği konusunu merak etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Gözetim, Yaş Ayrımcılığı, İktidar, Covid-19.

* Akdeniz Üniversitesi, Sosyoloji

Biyo-Politik ve Nekro-Politik Beden: Covid-19 Pandemi Sürecinde Yaşlı Bireylere Dönük Nefret Söylemi ve Eylemi

Berna Akdoğan*

E-Posta: bernaakdogann@gmail.com

Bu araştırma, 11 Mart 2020 ile Haziran 2020 döneminde Türkiye’de ve Dünya’da yaşanan Covid-19 salgını sürecinde yaşlı bireylerin maruz kaldığı nefret eylemlerini ve söylemlerini incelemeyi konu almaktadır. Biyolojik bir yapıya sahip olan insanın, yaşamına dönük düzenlemeler "biyo-politika" kavramına denk gelirken hangi bedenin ölümüne bırakılabileceği ve öldürülebileceği "nekro-politika" kavramında karşılık bulmaktadır. Bu kavramlardan hareketle çalışmanın teorik çerçevesi kurulacaktır. Çalışmanın arka planında yer alan temel soru ise "kimin bedeni değerlidir" sorusudur. Bu nedenle Covid-19 sürecinde yaşlı bireylerin, yaşamış olduğu durumların analizini beden politikalarından bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu süreçte Türkiye’de ve Dünya’da yaşanmış olan yaşçılığın ya da başka bir ifadeyle yaşlılara yönelik ayrımcılığın beden politikalarıyla bağı kurulacaktır. Çalışma boyunca sorulması planlanan sorular ise şunlardır; Türkiye’de ve Dünya’da, salgın sürecinde öne çıkan politikaların ve uygulamaların doğrudan yaşlı bireylere ve onlara yönelik nefret söylemine etkisi oldu mu? Salgın döneminde yaşlılar neden salgının kaynağı gibi algılanmıştı? Genel nüfusa yönelik salgın sürecinde alınan idari tedbirler ve yasal düzenlemelerde yaşlılar nerede ve nasıl konumlandırılmıştır?

Bu çalışmada amaçlanan Covid-19 pandemi sürecinde yaşlı bireylerin yaşamlarını, biyo-politika ve nekro-politika kavramlarının işaret ettiği düşünsel izlekten faydalanarak, medyada ve sosyal medyada yer alan haber içerikleri, resmi duyurular ve söylemler bağlamında ele almaktır.

Bu çalışmanın nihai hedefi ise yaşlılara yönelik ayrımcılık (yaşçılık) konusunda sınırlı sayıda olan akademik çalışmalara ve yaşlılık etrafında olan çalışmalara katkıda bulunmaktır. (Yök Tez’de "yaşlı ayrımcılığı" etiketiyle yapılan tarama sonucunda 17 tez çalışmasına ulaşılmıştır.)

Anahtar Kelimeler: Yaşçılık, Yaşlılık, Yaşlanma, Biyo-politika, Nekro-politika, Covid-19 Pandemisi.

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyoloji

Dünya Sağlık Örgütü Basın Toplantılarında Söylem: Yaşlılar Üzerinden Kurulan Biyoiktidar ve Otoriterlik Eğilimlerini Anlamak

Derya Kurtuluş*

E-Posta: dkurtulus@ankara.edu.tr

2019 yılının son günlerinde yeni koronavirüs epidemisi olarak tanımlanan hastalık kısa sürede hızla yayılarak etki alanını genişletti. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 pandemisinin küresel bir salgın olduğunu ilan etti. Tıbbi otoriteler eldeki verilerle ilk dönem açıklamalarında COVID-19 pandemisine neden olan virüsün ve hastalığın yaşlılar için ölümcül olduğuna dikkat çekti. Pandeminin birinci dalgası olarak adlandırılacak Ocak-Temmuz 2020 periyodunda hastalığın yayılımının çok hızlı olması, tedavisinin ve önleyici aşının olmaması ile ortaya çıkan distopik tıbbi manzarada yaşlılar görsel-işitsel medya içeriklerinde hem hastalığın çaresiz bir kurbanı hem de sağlık sistemine yaptıkları yük ile yaşaması daha olası ve faydalı bireyler için bir tehdit olarak sıkça ötekileştirici temsillere konu oldular. Üzerinden geçen bir yılı aşkın süreden sonra COVID-19 pandemisine dair başta tıp ve diğer bilimsel disiplinlerden beslenen pek çok yaklaşım ve öngörünün süreç içinde değişime uğradığını ve karar verici mercilerin bir bilinmezi sahip olduğu donanımla tarif etmeye çalışırken hatalar (sürü başışıklığında inat etmek, bulaşmayı engelleyecek önlemlerde geç davranmak gibi) yaptığını biliyoruz. Tıbbi ve yönetsel hataların faturasının çok ağır olmasına rağmen ölüm karşısında yaşamı korumaya çalışmak gibi bir göreve sahip olmak otoritelerin gücünü arttırdı. Pandemi özelinde biyopolitik iktidarın yaşamı düzenlemek kadar ölümle ilgili de karar verici olmaya varan bir yetki genişlemesi yaşadığını gördük. Devletler ve yönetici kadrolar bu süreçte artan otoriter eğilimleri için bilimsel bilgi ve tıbbi otorite görüşlerini sıkça dayanak noktası yaptılar. Bu tabloda DSÖ, COVID-19 pandemisiyle ilgili küresel tıbbi otorite işlevi nedeniyle sağlanan ve dolaşıma sokulan tıbbi bilgilerin nasıl bir söylem ürettiğini anlamak açısından içeriklerine bakılmaya değer bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada DSÖ'nün 22 Ocak- 30 Temmuz 2020 arasındaki yarı yıllık süreçte COVID-19 pandemisine özel yaptığı ve internet sitesinde paylaştığı 85 basın toplantısı, eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın yaşlılar, otoriter eğilimler ve biyopolitika bağlamında pandemiye dair betimleyici bir katkı sunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ageism, Yaşlılık, Biyoiktidar, Otoriterlik, Söylem.

* Ankara Üniversitesi, Gazetecilik

OTURUM VII

Toplumsal Cinsiyet, Emek & Sömürü

Sağlık Sektöründeki Kadın Emeğine Toplumsal Cinsiyet ve Rollerin Yansıması

Fatmanur Barlık*

E-Posta: fatmanurbarlik@gmail.com

Ataerkilliğin kadınlara sunduğu roller hem özel alanda hem de kamusal alanda etkisini göstermektedir. Toplum tarafından atfedilen bu roller nedeniyle kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır. Günümüzde kadınlar kamusal alanda ücretli emeklerini sunarak kendilerini göstermektedir. Kadınların ücretli emeklerini sunduğu alanlardan biri sağlık sektörüdür. Sağlık sektörü kadın emeğinin yoğun olduğu femine bir sektördür. Çalışmada bu sektörün femine olması 'İkili Sistemler' kuramıyla ele alınmıştır. Sektörün feminizasyonu ve sektör içerisindeki mesleki ayrışmaların nedenleri toplumsal cinsiyet ve rol temelinde açıklanarak yaşanan eşitsizliklere farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Sektör içerisinde meydana gelen mesleki ayrışmalar ve feminizasyonlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimine neden olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca sektörde kadınların sunduğu emeklerin ikamesi olmaması ve profesyonellik gerektirmesi kadınlara avantaj sağlamamaktadır. Aksine kadınların sunduğu emek toplumsal rollerinin gölgesinde kalarak ikincilleştirilmektedir. Tüm bu durumlar sağlık emekçisi kadınların yaşadığı eşitsizlikleri artırmakta ve kadınların yaşamlarına doğrudan etki etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Rol, Kadın Emeği, Sağlık Sektöründe Kadın.

* Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları

Yaşlılığın Cinsiyetleştirilmesi: Anti-Aging Ürünleri Üzerine Bir İnceleme

Mehmet Aytekin*

E-Posta: mehmet.aytekin@akev.edu.tr

Global dünya düzeninde eşitsizliklerin ciddi ölçüde yaygınlık kazandığı ve neo-liberal devletin bu olguyu rutinleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Yaşlanma ve yaşlılığın kavramsal olarak bir dönüşüme uğradığı dikkat çekmekte, olumsuz söylemlerle yaşlılığın yeniden üretildiği anlaşılmakta ve yaşlıların toplum için bir sorun hâline geldiği/getirildiği çeşitli yayın organlarıyla resmedilmektedir. Ekonomik dengeler neden gösterilerek yaşlıların idealize edilmek istendiği belirginleşmekte, başarılı yaşlanmanın her geçen gün önemi vurgulanmaktadır. Anti-aging ürünleri ile başarılı yaşlanma olgusu böylelikle ilişkilendirilmekte, erkeklerin ise bu süreçten kısmen muaf tutuldukları görüşü ön plana çıkmaktadır. Zira kadın bedeninin izlenirliğe açık olması ve bakışın eril biçimdeki varlığını sürdürmesi, kadının maskülen dünya düzenindeki nesne/nesneleştirilmiş konumunu açık hâle getirmekte ve kadına bedenini koruması gerekliliği bir misyon olarak yüklenmektedir.

Çalışmada, globalleşme ve neo-liberal devlet ekseninde, medya organlarının yaşlılığı idealize etmesi esas alınmaktadır. Anti-aging ürünlerin yaşlılığın olumsuz niteliklerini ortadan kaldırmak için kullanılmasının dayatılması ve özellikle bu ürünlerin kadınların toplumsal kabulü ile örtüştürülmek istenmesi, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Anlatıyı çok boyutlu bir biçimde ele alabilmek adına, eleştirel ve feminist gerontolojinin yaşlılığa yönelik sosyo-ekonomik ve politik yaklaşımlarına değinilmekte, başarılı yaşlanma teorilerine karşı eleştirel bir tutum merkeze alınmaktadır. Bunun için bazı global markaların (Loreal, Nivea, Vichy, Diadermine, Neutrogena, Dove) YouTube'daki reklamları basit rastlantısal örnekleme yöntemine başvurularak incelenmekte, anlatının yaşlanmakta olan kadınları toplumsal normlara göre şekillendirmek amacıyla geliştirildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Globalleşme, Neo-Liberalizm, Anti-Aging, Eleştirel Gerontoloji, Feminist Gerontoloji, Eril Bakış.

* Antalya AKEV Üniversitesi, Radyo-Televizyon ve Sinema

Bakım Emeğinin Kapsamı ve Konvoy Modeli Çerçevesinde Bakım İlişkileri

Nur Manolya Şen Çatalkaya*

E-Posta: nur-manolya-sen@hotmail.com

Bakım olgusu, yaşlılar da dâhil olmak üzere, tüm bireylerin yaşam dönemlerinde bakım alan ve/veya bakım veren olarak karşılaşacağı temel olgulardan biridir. Türkçe literatürde bakım kavramına dair tartışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Diğer taraftan İngilizce literatürde de kavram üzerinde bir görüş birliğinin olmadığı fark edilmektedir. Bakım olgusunun merkeze alındığı bir araştırmada kavramsal ve kuramsal temeli oluşturabilmek için bakım kavramıyla neyin ifade edildiğinin açık hale getirilmesi, kapsayıcılığının tanımlanması ve kavramın belirlendiği şekliyle araştırmanın diğer unsurlarıyla uyumu üzerine tartışılması gerekliliği doğmaktadır. Literatür yazım aşaması devam etmekte olan bakım olgusu ve eşini kaybetmiş yaşlıların bakım ilişkilerinin merkeze alındığı doktora tezinde yürütülen literatürdeki birikime dayalı tartışmalardan yola çıkarak, bakım kavramı üzerine kapsayıcı bir tartışma yürütülecektir. Bakım tanımı, tanımın kapsayıcılığı ve kuramla ilişkisi üzerine tartışıldıktan sonra ikinci olarak bakım ilişkilerinin ele alınmasında konvoy modelinin kullanımı üzerinde durulacaktır. Diğer bakım modellerine alternatif olarak bakım ilişkilerinin yapısal şartlar, bireysel tercihler ve bakım ihtiyacının doyumu gibi hem makro hem de mikro etkenler ve sonuçları ile yaşam seyri üzerinden değerlendirildiği bir model olarak ortaya koyulan konvoy modeli, kapsayıcı bir bakım tanımı üzerine kurulan bir araştırma için imkânlar sunmaktadır. Konvoy modeli bakım ağını rafine hale getirmesinin yanı sıra, bakımın kalitesini, çıktılarını, yürütülen müzakere sürecini, maddi ve duygusal bakım biçimlerini, bakımın ekonomik, politik ve sosyal katmanlardan nasıl etkilendiğini dikkate alarak bakım veren ile bakım alan ilişkisi üzerine derin bir anlayış geliştirdiği için önemli bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kapsayıcı bir bakım tanımı ile yürütülecek bir araştırma için bir öneri olarak konvoy modeli tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bakım, Konvoy Modeli, Dulluk

* Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

4

DIYALOG
TOPLANTILARI

Covid-19 Gündeminde Yaşlılara Yönelik Hak İhlalleri ve Ayrımcı Uygulamalar

Covid-19 Gündeminde Yaşlılara Yönelik Hak İhlalleri ve Ayrımcı Uygulamalar

Özgür Arun*

E-Posta: arun@akdeniz.edu.tr

Türkiye’de ilk Covid-19 vakası, 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından açıklandı. Aynı gün Dünya Sağlık Örgütü küresel bir salgınla karşı karşıya olduğumuzu ilan etti. Bu süreçte yetkililer ve uzmanlar virüsün en fazla yaşlıları etkilediğini vurguladılar. Korumacı bir tutumla Türkiye’de de yaşlılar uyarılmaya başlandı. İçişleri Bakanlığının 21 Mart 2020 tarihinde ilan ettiği genelgeyle 65 yaş üzeri insanların sokağa çıkmaları yasaklandı. Yasak; süresiz, sınırsız ve denetimsiz biçimde yürürlüğe girdi. Kamusal düzeyde yaşlılara yönelik ayrımcı uygulamalar hayata geçirildi. Yaşlıların seyahat etmesi engellendi. Kenti kullanmamaları için yerel yönetimler kent meydanlarındaki bankları söktüler. Güvenlik güçleri kamusal alanlarda gördükleri yaşlı insanlara müdahale etmeye başladı. Bir büyükşehir belediyesi ‘Yaşlı İhbar Hattı’ kurduğunu açıkladı. Yaşlılar, tehlike altındaki insanlardan tehlikeli insanlara dönüştürüldü. Kriminalize edilen yaşlı insanlara karşı şiddet, ihmal, hak ihlali ile birlikte büyük kapatılma ve izolasyon süreci böylece başlamış oldu.

Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği, bu süreçte Covid-19 gündeminde yaşlılara yönelik hak ihlallerini ve ayrımcı uygulamaları tespit edebilmek üzere medya izleme çalışması gerçekleştirdi. Böylece *büyük kapatılmaya* karşı hak arama sürecinde hak savunucuları başta olmak üzere tüm ilgili insanların elini güçlendirecek bulguların ortaya konması hedeflendi. Merkezi hükümetler ve yerel yönetimler Covid-19 küresel salgınına ilişkin müdahale ederken yaşlılarla ilgili ne yaptılar? Sivil toplum, salgın sırasında yaşlıların yaşadığı hak ihlallerine ilişkin nasıl tepki verdi? Yaşlı kadınların ve yaşlı erkeklerin hakları konusunda bugün nerede duruyoruz?

Bu çalışmada, tüm bu soruların yanıtları tartışılarak, merkezi hükümetleri, yerel yönetimleri, kamusal alanda sorumluluğu ve yetkisi olan tüm kesimleri yaşanan hak kayıplarına ve yaygınlaşan ayrımcı uygulamalara karşı etkin biçimde karar almaya sevk etmek üzere bulguya dayalı öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Yaş Ayrımcılığı, Yaşlı Hakları

* Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği

**SOLIS'e:
Yaş Dostu Mekanları ve
Hak Temelli Hizmetleri
Planlamak**

SOLIS\le: Yaş Dostu Mekanları ve Hak Temelli Hizmetleri Planlamak

Banu Karademir Arun*

E-Posta: banukarademir@hotmail.com

Yaş Dostu Mekanları ve Hak Temelli Hizmetleri Planlamak, yaş dostu çevrelerin ve hizmetlerin nasıl oluşturulabileceği konusunda bilgilendirici ve yaratıcı öğrenimleri içeren, açık erişim, çevrimiçi katılımlı bir öğrenme programıdır. Bu öğrenme programı, yaşlılara hizmet sunan ve yaş dostu çevreler geliştirilmesi konusunda paydaş olacak, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve inisiyatifleri, akademide yer alan araştırmacılar ve ilgili olan herkes için planlanmıştır. SOLIS\le içerikleriyle, yaşlanan topluma yönelik kent hizmetleri sunan uzmanlara, araştırmacılara ve ilgililere; yaş dostu çevre ve yaş dostu hizmetler, kapsayıcılık, erişim, hak temelli hizmetler, veri okuryazarlığı, toplumsal cinsiyet, yaş ayrımcılığıyla mücadele gibi temel başlıklarda donanım kazandırmayı amaçlar. SOLIS\le öğrenme modüllerinde, kapsayıcı mekanlar ve hizmetlerin planlanması ve uygulanması için toplumsal yaşama katılımı teşvik edilerek, hiç kimsenin geride bırakılmaması temel ilke olarak gözetilmektedir.

Bu hedefler doğrultusunda, geliştirdiğimiz SOLIS\le öğrenme programıyla hak temelli hizmetlerin ve yaş dostu mekanların nasıl oluşturulabileceği hakkında katılımcılara donanım, bilgi ve deneyim kazandırılması planlanmaktadır. Bu ana kazanımları elde etmek için hazırlanan öğrenim programı, veri okuryazarlığı, toplumsal cinsiyet, yaş ayrımcılığı, yaş dostu çevre ve hizmetler yaratmak, kapsayıcılık ve katılım başlıklarından oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaş Dostu Mekanlar, Hak Temelli Hizmetler, Yaş Ayrımcılığı, Yerel Yönetimler

* Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği

Senex İzleme

Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İhlallerin İzlenmesi

Senex İzleme: Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İhlallerin İzlenmesi

Seda Kocabıyık* Fatmanur Barlık* Ayşe Keskin* Cansu Koç* Erim Can Yıldız* Mert
Ersözlü*

E-Posta: SenexDernek@gmail.com

Senex Dernek olarak daha önce gerçekleştirdiğimiz araştırmalar sırasında Türkiye'de yaşlılara karşı sergilenen şiddet, ihmal ve istismarın tekil vakalardan oluşmadığını fark ettik. Çoğu zaman istisna olarak görülen şiddet ve ihlaller oldukça yaygındı. Hatta belirli bir döngü içinde gerçekleşiyordu. Bu gözlemimiz Senex İzleme çalışmasını gerçekleştirmek için bizi harekete geçiren en önemli neden oldu. Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği olarak 2021 yılı Ocak ayından başlayarak yaşlılara yönelik gerçekleştirilen şiddet, istismar, ihmal, hak ihlali ve ayrımcılık vakalarını yıl boyunca izlemek ve kamuoyuna sunmak üzere "Senex İzleme" çalışmasını başlattık.

2021 yılının Ocak ayında başlayan Senex İzleme, ulusal medyada çıkan haberlerin izlenmesini hedeflemektedir. "Yaşlı" anahtar kelimesi ile medyada çıkan haberler günlük olarak taranmaktadır. Analiz birimi haberlerden değil, vakalardan oluşmaktadır. Böylece ihmal, şiddet, istismar, hak ihlali ve ayrımcılık vakaları düzenli olarak toplanmaktadır. Elde edilen vakalar şehir, ihlal türü, toplumsal cinsiyet, yaş ve toplumsal sınıf bağlamında analiz edilmektedir. Vakalara dair istatistiksel raporlar her ay düzenli olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Yürütülen çalışma neticesinde kanıtı dayalı olarak hak savunuculuğu yapılması; sivil toplum, özel sektör, kamu kurumları ve yerel yönetimlerin işbirliğiyle yaşlıların lehine ortak ve kalıcı çözümler üretmelerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Bugüne kadar sürdürdüğümüz araştırmada; Ocak'ta 133, Şubat'ta 139, Mart'ta 155, Nisan'da 155, Mayıs'ta 150, Haziran'da 133, Temmuz'da 162, Ağustos'ta 182 ve Eylül ayında ise 209 vaka tespit ettik. Senex İzleme, 2021 Eylül ayından itibaren AgeSA Hayat ve Emeklilik tarafından, Sivil Toplum için Destek Vakfı koordinasyonuyla hayata geçirilen Her Yaşta Fonu tarafından desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaş Ayrımcılığı, Yaşlı Hakları, Şiddet, İhmal, İstismar, Hak İhlali

* Senex: Yaşlanma Çalışmaları Derneği

Notlar

senex2021

lisansüstü yaşlılık çalışmaları kongresi

29-30 Ekim 2021

www.senexkongre.org.tr

LUNDS
UNIVERSITET

9 786057 410139